

מדד השלום אפריל 2017

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

לקראת יום העצמאות ה-69 הוקדש עיקרו של סקר מדד השלום החודש לתפיסות הציבור את מצב המדינה בהווה ובעתיד, ולדעות על הישגיה בתחומים מרכזיים. כמו כן ביקשנו לדעת כיצד המרואיינים מעריכים את מצבם האישי, מה מידת הגאווה שלהם בהיותם ישראלים, והאם הם מרגישים שהם חלק מהמדינה ובעיותיה. היות שמדובר בתקופת החגים הלאומיים, הצגנו שאלות בודדות הנוגעות להערכת הטיפול בשורדי השואה ומעמדן של משפחות שכולות בדיון הבטחוני. בנוסף, נוכח האירועים האחרונים בחזית הישראלית-סורית, בחנו גם מה חושב הציבור על מדיניות ישראל כלפי סוריה.

המצב הכללי של המדינה והפרט: בניגוד להערכות המצב הקודרות הנשמעות תדיר מאנשי מקצוע ובכלי התקשורת, 44% מהציבור היהודי מעריכים שמצבה של ישראל הוא טוב מאוד (12%) או טוב (32%), 39% חושבים שהוא בינוני ("ככה ככה") ורק 16% בדעה שמצבה רע (10%) או רע מאוד (6%). כלומר, ההערכה הציבורית נוטה בבירור יותר לחיוב מאשר לשלילה, אם כי לא מדובר בדעת קהל אופורית.

תמונה עוד יותר ורודה מתקבלת כשמדובר במישור האישי: 74% מהמרואיינים היהודים מתארים את מצבם כטוב מאוד (24%) או טוב (50%), 24% כבינוני, וכ-2% בלבד כרע או רע מאוד. במילים אחרות, כמו במדדי השלום האחרונים, הערכת המצב האישי עולה במידה ניכרת על הערכת מצבה הכללי של המדינה. פילוח לפי הצבעה לכנסת של המרואיינים היהודים בבחירות 2015 העלה כי שיעור המגדירים את המצב של המדינה בחיוב היה הגבוה ביותר בקרב מצביעי הבית היהודי (69%) והנמוך ביותר בקרב מצביעי מרצ (5%). באשר למצב האישי – שוב מצביעי הבית היהודי הגדירו אותו טוב או טוב מאוד בשיעור הגבוה ביותר (86%) ואילו מצביעי כולנו בשיעור הנמוך ביותר, אם כי עדיין מדובר ברוב חיובי ברור (65%).

בקרב המרואיינים הערבים מצאנו שיעור גבוה יותר מאשר אצל היהודים של המעריכים את מצב המדינה כטוב או טוב מאוד (66%) אבל שיעור נמוך יותר של המעריכים כך את מצבם האישי (57%).

גאים ואופטימיים: ברוח דומה, ואף יותר נחרצת, רוב גדול מאוד (86%) מהיהודים גאים בהיותם ישראלים, ושיעור דומה (82%) אף מרגישים חלק ממדינת ישראל ובעיותיה. פילוח לפי הצבעה לכנסת העלה כי שיעור הגאים בישראליותם הוא הגבוה ביותר בקרב מצביעי הבית היהודי (100%) והנמוך ביותר בקרב מצביעי מרצ (40%).

יתירה מזו, הציבור היהודי בכללותו הוא אופטימי (73%) באשר למצבה של המדינה בעתיד. כאן שיעור האופטימיים לגבי עתידה של ישראל היה הגבוה ביותר בקרב מצביעי ש"ס (95%) והנמוך ביותר בקרב מצביעי מרצ (40%).

שיעור הערבים הגאים בישראליותם נמוך בהרבה, אך עדיין מדובר ברוב קטן (51%). הוא הדין בשיעור האופטימיים, שגם הוא רוב אך נמוך במידה ניכרת מאשר הרוב היהודי (61%).

הישגיה של ישראל: בנושא זה הוצגו בפני המרואיינים ששה תחומים והם התבקשו להעריך את הישגי המדינה בכל אחד מהם. בתחומי ההגנה על ביטחון המדינה, הרפואה והבריאות, שמירת היציבות הכלכלית, וכן חינוך ומדע נמצא רוב ברור של המרואיינים היהודים המגדירים את הישגי המדינה טובים מאוד או די טובים (בהתאמה: 83%, 65%, 60%, 59%). ואולם בשני תחומים אחרים: הקשבה לרצון האזרחים והקטנת הפערים החברתיים, רק מיעוט קטן סבורים כי השגי המדינה די או מאוד טובים (בהתאמה: 22%, 19%). ניתן לומר, אפוא, שמנקודת הראות של הציבור, קיים ניגוד בין הצלחתה של ישראל להגן על ביטחונה ולשמור על כלכלה יציבה לבין כישלונה – בעיני הציבור - בצמצום הפערים החברתיים וההקשבה לרצון אזרחיה.

הערכת המרואיינים הערבים את הישגי המדינה הייתה טובה יותר מאשר של היהודים בכל התחומים הללו (למעט עניין הביטחון שם שיעור המגדירים את ההישגים בחיוב היה נמוך יותר - 75%).

שאלת הקשב לאזרחים והפערים החברתיים נבדקה בסקר זה בשתי שאלות יותר קונקרטיות שיש להן נגיעה ישירה לתקופת הימים הלאומיים: השאלה הראשונה נשאלה בהקשר לדיון בכנסת בדוח מבקר המדינה בנושא תפקוד מקבלי ההחלטות במבצע צוק איתן והשנייה בהקשר של יום השואה.

הזכות של משפחות שכולות להביע דעה בנושאי ביטחון וצבא: באופן מפתיע משהו, רוב בציבור היהודי (57%) חושב שלמשפחה ששכלה את בנה או בתה בשירותם הצבאי אין יותר זכות מאשר לאזרחים אחרים להביע דעה בנושאי ביטחון וצבא. אף על פי כן, הרוב הגדול (68%) מסכימים שחברי הכנסת דוד ביטן ומיקי זוהר היו צריכים להבליג ולא להגיב לדברי הביקורת הקשים של בני המשפחות השכולות בדיון בכנסת אפילו אם הביקורת לא הייתה מוצדקת.

טיפול המדינה בשורדי השואה: על רקע הדיון הציבורי הרחב שהתנהל סביב יום השואה וההתחייבות של ראש הממשלה להקים ועדת שרים בראשותו לטיפול בשורדי השואה, שאלנו כיצד היה הטיפול של רשויות המדינה בהם לאורך השנים. התפלגות הדעות בשאלה זו נחרצת: 80% מהמרואיינים היהודים מגדירים את הטיפול כלא כל כך טוב או בכלל לא טוב.

מכאן עברנו כאמור לטפל בנושא יחסי ישראל סוריה, אשר דומה וקיבלו תפנית לאחרונה.

השתתפות בהתערבות צבאית בינלאומית: שאלנו: "אם תהיה התערבות צבאית של מדינות המערב בסוריה בניסיון להביא לסיום המלחמה שם, האם ישראל צריכה להצטרף לפעולה זו?". עמדותיו של הציבור היהודי בשאלה זו חד-משמעיות, למעלה משני שלישים (76%) חושבים או בטוחים שהיא אינה צריכה להתערב... גם בקרב המרואיינים הערבים הרוב (54%) סבורים שאל לה לישראל להתערב במבצע צבאי בסוריה.

טראמפ צדק בשיגור הטילים? רוב מהנשאלים היהודים (79%) סבור שהנשיא טראמפ נהג נכון כששינה את מדיניותו של קודמו, הנשיא אובמה, והורה לכוחות ארה"ב לתקוף בטיילים את בסיס חיל האוויר הסורי ממנו יצאו המטוסים שביצעו את ההתקפה הכימית על האזרחים בעיר אידליב. במילים אחרות, בעיני הציבור

הישראלי-יהודי, עדיף שהמלאכה תיעשה בידי אחרים. בקרב המרואיינים הערבים מצאנו רוב החושבים שטרמפ לא צדק כששיגר את הטילים לבסיס הסורי (61%).

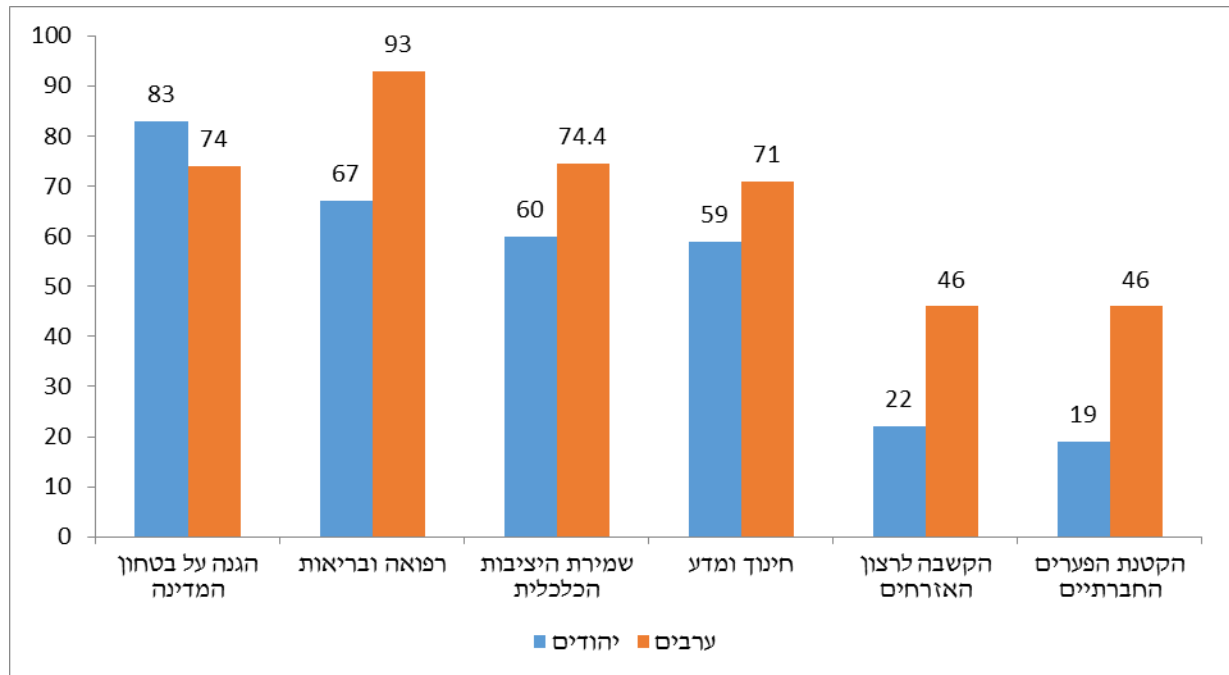
הפליטים והנפגעים הסורים: על רקע ההתנגדות הנחרצת להצטרפות של ישראל לפעולה צבאית נגד סוריה, מפתיע לגלות שרוב ניכר בציבור היהודי (62%) תומכים בקליטת נפגעים סורים בבתי חולים ישראליים. בקרב הנשאלים הערבים השיעור גבוה עוד יותר (75%). פילוח של תשובות המרואיינים היהודים לפי דתיות מראה כי רק בקרב החרדים לא היה רוב לנכונים לקלוט פצועים בבתי החולים בישראל (חרדים – 29%, דתיים – 52%, מסורתיים דתיים – 60%, מסורתיים לא-דתיים – 65.5%, חילונים – 72%).

כאשר שאלנו האם ישראל צריכה להקים בשטחה בסמוך לגבול מתחמים שבהם יוכלו הפליטים לשהות בתנאים ראויים עד תום הקרבות, מצאנו כי הדעות בציבור היהודי יותר חלוקות, עם נטיה להשיב בשלילה: 52% בדעה שהיא אינה צריכה לעשות כן, אולי בשל החשש כי שהייה הזמנית תיעשה במהלך הזמן לשהיית קבע. לעומת 41% הגורסים ההיפך, כלומר שיש להקים מתחמים כאלה. פילוח של תשובות המרואיינים היהודים לפי דתיות הראה במובהק כי עליה ברמת הדתיות מלווה בירידה בנכונות להקמת מתחמים כאלה: חרדים – 22%, דתיים – 33%, מסורתיים דתיים – 31%, מסורתיים לא-דתיים – 41%, חילונים – 52%.

בציבור הערבי הרוב (61%) בעד הקמת מתחמים להגנה על פליטים מהמלחמה בסוריה בשטח ישראל בסמוך לגבול.

מדד המשא ומתן: 46.2 (יהודים 43.7)

תרשים החודש: הערכת השגיה של ישראל בתחומים השונים (%), ההישגים טובים מאוד או די טובים, יהודים וערבים).

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון ובאינטרנט על ידי מכון המחקר "מדגם" 25-26 באפריל 2017, בקרב 600 מרואיינים - 500 יהודים, 100 ערבים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>